

RAŽOTS PIERĪGĀ

Vidzemē audzēti ābeļu, bumbieru, ķiršu un plūmju stādi

RASMA RUDZĀTE

„Daudzas ģimenes, kuras uzcēlušas privātmāju un no dzīvokļa daudzstāvu namā pārcēlušas uz dzīvi tajā, augļu dārza veidošanu sāk no jauna. Kādi augļu koki piemēroti piemājas dārzam un kā tos pareizi stādīt, stāsta Siguldas novada zemnieku saimniecības „Pīlādži” stādaudzētavas saimnieks Jānis Zilvers.

VIDZEMES APSTĀKĻOS PĀRBAUDĪTI

„Esam tā sauktie Breša zemnieki. Savu saimniecību „Pīlādži” nodibinājām 1990. gadā un kopš tā laika nodarbojamies ar augļkopību, piedāvājot cilvēkiem Vidzemes apstākļos pārbaudītus pašu audzētus augļu koku un ogulāju stādus,” sarunu sākot, saka stādaudzētavas saimnieks Jānis Zilvers. „1996. gadā mēs pirmie Latvijā sākām audzēt augļu koku un ogulāju stādus konteineros. Katru gadu izaudzējam aptuveni 15–20 tūkstošus augļu koku.

Lielāko daļu stādu mēs audzējam uz lauka divus gadus. Pirmajā gadā potcelmu iestādām un acojam, otrā gada rudenī stādus rokām ārā. Pa ziemu tos uzglabājam pagrabā, kur temperatūra nenoslīd zem minus 7 grādiem, lai stādi būtu pasargāti gan no sala, gan saules apdegumiem, kas garantē labu to kvalitāti pavasarī.

Piedāvājam gan kailsakņu jeb stādus no tīruma, gan stādus konteineros jeb podos. Kailsakņu stādus varam tirgot līdz 15. maijam, kā tas ir noteikts ar likumu, bet pēc tam līdz pat rudenim cilvēki var iegādāties un stādīt augļu kokus un ogulājus konteineros.”

Zemnieku saimniecība „Pīlādži” 1996. gadā bija pirmie Latvijā, kas sāka audzēt stādus konteineros.

FOTĀ: EINĀRS BINDERS

Jānis Zilvers: Piedāvājam ābeļu, bumbieru, ķiršu, plūmju stādus, kas pārbaudīti audzēšanai Vidzemes apstākļos.

SVAIGI AUGĻI VISU SEZONU

„Piemājas dārzos augļus un ogas parasti audzē pašu patēriņam, ne pārdošanai. Tāpēc, pirmkārt, ir jāsaprot, kas pašiem garšo un cik daudz ko var apēst, jo ir cilvēki, kuri tikpat kā neēd ābolus, bet citiem ne pārāk garšo plūmes,” pieredzē dalās stādaudzētavas saimnieks. „Otrkārt, vajadzētu pārdomāt to, vai ir jēga stādīt ļoti vēlu ziemas šķirņu ābeles, ja nav

augļiem piemērotu uzglabāšanas apstākļu. Šim nolūkam ir jābūt labam pagrabam vai speciāli ierīkotai telpa, kas ir dārgi un sarežģīti. Tāpēc es ieteiktu stādīt tās šķirnes, ko paši var patērēt maksimums līdz Ziemassvētkiem.

Treškārt, augļu koku šķirnes jāizvēlas tā, lai to ražošanas periods būtu pēc iespējas plašāks un ilgāks – lai būtu agrās, vidējās un vēlās, bet ne ļoti vēlās šķirnes.”

ĀBEĻU STĀDU IZVĒLE

„Piemājas dārzos parasti ir jāreķinās ar ierobežotu vietu, kurā augļu kokus stādīt,” saka Jānis Zilvers. „Tāpēc no ābeļu šķirnēm varu ieteikt stādus uz pundura un pus-pundura potcelmiem, kas neaug lieli un neaizņem daudz vietas.

Ir ābeļu šķirnes, kuru augļi ienākas nedēļu vai divas ātrāk par ‘Balto dzidro’, līdz ar to ābolus no sava dārza var ēst, sākot ar jūlija beigām līdz Ziemassvētkiem, ja iestāda 3–5 šķirnes, kurām augļi ienākas pakāpeniski.

No ejošākajām agrārajām šķirnēm gribu pieminēt ‘Konfetnaja’, kas ir ‘Baltā dzidrā’ krustojums ar ‘Cukuriņu’. Šie āboli tiešām ir ļoti garšīgi, saldi un sulīgi. Laba vasaras šķirne ir zviedru ‘CCK-44’, ko Latvijā mēs sākām audzēt pirmie. Dobeles zinātnieki to ir nosaukuši par ‘Brūkleņābolu’, kas ienākas reizē ar ‘Balto dzidro’. Šie āboli ir koši sarkani, ļoti sulīgi, garšīgi, un nogatavojoties tiem sārtojas arī augļa mīkstums. No rudens ābolu šķirnēm daudziem patīk ‘Kovaļenkovskoje’, kam ir saldi, stingri un sulīgi augļi. No vēlējām šķirnēm iecienīta ir ‘Auksis’, kura augļi ienākas septembra vidū, un normālos apstākļos tos var uzglabāt līdz Ziemassvētkiem, bet ideālos – pat līdz nākamajiem Jāņiem.

Ir arī daudz citu labu šķirņu, jo cilvēku izpratne par garšīgu augli atšķiras.”

AR BUMBIERĒM IR SAREŽĢĪTĀK

„Sarežģītāk ar bumbierēm ir no tāda viedokļa, ka bumbieres aug diezgan lielas, un pundurpotcelmu stādi, kas pieejami Vidzemē, vēl nav normālas ziemcietības,” paskaidro Jānis Zilvers. „No vasaras šķirnēm ar ne tik lielu augumu ir ‘Mļijevskaja Raņņaja’ un ‘Maskovskaja’, bet no rudens šķirnēm ‘Pepi’. Ļoti garšīga Latvijā selekcionēta rudens šķirne ir ‘Suvenīrs’, ko mēnesi var arī uzglabāt, bet koks izaug ļoti liels, tāpēc ne visur to var iestādīt.

Vēl jāreķinās ar to, ka vajag divas dažādu šķirņu bumbieres, lai notiktu apputeksnēšanās. Ja dārzs ir privātmāju rajonā, tad parasti kaut kur kaimiņu dārzā kāda bumbiere aug un apputeksnēšanās problēmu nav, jo bites un citi kukaiņi lido pāri žogiem.”

PAR ĶIRŠIEM UN PLŪMĒM

„Saldie ķiršu koki neaizņem tik lielu vietu, ja to vainagiem pielieto normālu veidošanu. Zari ir jāgriež vasarā, ogu laikā, un pēc tam jānolasa. Ir zemie ķirši, kas citiem šķiet par skābiem,” stāsta stādaudzētavas saimnieks. „Saldajiem ķiršiem ir jābūt vismaz divu dažādu šķirņu, lai tie appu-

teksnētos, jo tās, kas Vidzemē ir drošas, nav pašauglīgas. Zemo augumu ķirši ir ‘Latvijas zemais’, ‘Turgeņevka’. Arī ‘Nord star’, kas ir ļoti ražīga, gaļīgām, bet skābenām ogām.

Plūmes ienākas no jūlija beigām līdz septembra beigām. Pērkot stādus, jāreķinās ar to, ka ir gan pašauglīgas šķirnes, gan tādas, kurām vajadzīgs apputeksnētājs. No ļoti agrājam iecienītas ir diploīdās šķirnes ‘Komēta’ un ‘Skoroplodnaja’, kuru apputeksnēšanai vajadzīga parastā Kaukāza plūmīte.”

KĀ AUGĻU KOKUS PAREIZI IESTĀDĪT

„Ja dārzā nav īpaši daudz vietas, ieteicams veidot augļu koku rindu, tos stādot citu aiz cita trepītes veidā,” iesaka Jānis Zilvers. „Dienvidu pusē stāda isākos kokus un pakāpeniski uz ziemeļiem arvien garākus, lai visiem pietiktu saules. Stādot kokus rindā, atstājums starp pundurābelēm ir 2 m, starp mazajiem ķiršiem 2,5 m, starp puspundurābelēm 2,5–3 m, starp plūmēm 2,5–3 m, starp bumbierēm 3,5–4 m. Ja mazā dārzā kokus stāda pa visu teritoriju, vienmēr un visur ir ēna.

Visiem augļu kokiem piemērota puslīdz vienāda trūdvielām bagāta auglīga augsne. Ķiršiem patīk, ka tā ir irdenāka, bet ābeles, bumbieres un plūmes labi aug arī mālainā zemē.

Bedrē, kas izrakta koka sakņu kamolam, nedrīkst likt svaigus kūtsmēslus, trušu mēslus vai minerālmēslus, jo, saskaroties ar tiem, jaunās saknes var apdegt. Tos var likt tikai ap jau iestādītu stādu. Bedrē drīkst būt tikai trūdus vai biohumusu.

Ja pērk un stāda kailsakni, īpaši jāuzmanās to neiekaltēt. Līdz stādīšanas brīdim saknēm jābūt polietilēna maisā, kur ir mitrums, un stāds jānovieto ēnā un aizvējā.

Konteineru stādiem bedres dziļumu ieteicams piemērit ar visu konteineru. Svaigi podotiem stādiem ap sakņu kamolu ir balts tīkliņš jeb zeķe. Stāds ir jāliek zemē ar visu šo zeķi, kas satur sakņu kamolu, kamēr tas nostiprinās. Ja stādi konteinerā auguši ilgāk un to saknes ir savijušas ap tīkliņa malām, tās var izplūcināt un tīklu noņemt.”